

R E G É L Ő.

PESTEN Csötörtökön Aprilis 11^{kén} 1833.

Megjelen társával együtt hetenkint kétszer Vasárnap és Csötörtökön.
Évnegyedi díjja helyben 1 ft 36 kr borítéktalanul; postán 2 ft ezüstben.
Három évnegyedre helyben 4 ft 48 kr; postán 6 ft.

I. TÖRTÉNET ÉS ELBESZÉLLÉS.

Soproni kádárlegény.

Folytatás.

8.

Alig öltözködött itt tisztába, jól elrakott málhatarisznyáját a' szállás (Herberg) atyjának gondviselésére bizván, körül nézé a' várost, 's ritkaságait, és a' hidra sietett. Midőn itt ennek boltozatjai alatt a' Dunának sebesen tolongó hullámaiba tekintgetne, maga sem tudá, mikép jutott eszébe ama régi kedves éneke, mellyet Koblenzben, a' trieri választó herczeg udvari csapszékében tanult volt. Nem állhatta meg, hogy fel 's alá járkálván azt ne danolgassa, melly ekkép hangzék:

A' koblenzci széles hidon
Egykor mély hó hevere
A' szét zuzott jégsziklákon
Folyik most viz tengere.

Kedvesem kertjébe szakad,
Ki 's be senki se mehet
Várt segítsége nem akad, —
Bár ott lennék! 's nem lehet!

Csak két fácska ingadozik
Még a' vízből, — 's feléje
Koronájok hajladozik, —
Ah mehetnék melléje!

Zölden lelem-e völgyemet,
Kéklő ég köszönt-e meg?
Mig nem láthatom hölgyemet,
Pusztá, — mi felém lebeg.

Nem sétál ő most a' hidon,
Itt járnak szép asszonyok,
Rám sok pillant, 's be nyájason,
De nem nézek utánnok.

Mert csak Egyhez hajul szivem
Csak ő táplál reménnyel,
Hogy ne sirjon, add Istenem,
'S engem ne felejtse-el.

Midőn ezeket csak magában dúdolná, mindenek Sopron és Neziderre emlékezteték őtet; rögtön olly vágyódás fogá-el lágyult szivét, millyent elválása első napjaiban se érzett, midőn még a' honvágy erősebben gerjedett benne. Vissza emlékezett anyjára, kedves Zsuzsijára, 's atyai mesterére; kérdezté, vallyon élnek-e, egészségesek, és szeretik-e

még ötöt; most néhány pillantatra Fortunatus tündér kalapját ohajtá, hogy magát azonnal közükbe varázsolhatná. Mivel pedig ehhez nem juthatott, 's jó szerencsével hamarabb haladhat az ember vizen, mint szárazon előre, 's mivel, a' nélkül, hogy öszve takargatott kincséhez nyult volna, ezüst pénze még jócskán volt, tehát azonnal a' hajós-masterhez ment, kinek hajója a' Dunán leg hamarabb le felé induland, 's ki alkudta vele, a' meddig kívánczozott, az utazás díját.

9.

Arany tisztaságú napsugár, 's friss szellő lebegett József körül, midőn nehéz bördőjével, mellybe felül rakta volt kádárkését és sulykát, hajóra szállott. A' szél kedvezően fujt, a' nap sugarai csillámlva verődtek a' habok közé. A' vastag hajós gazda nem tartozott a' durva haszonkeresők sorába, 's kinek kinek a' világon, magát se rekesztvén ki, boldog sorsot ohajtott. A' többi utasok mivelt érzésű, 's jó kedvű emberek levén, Józsefet, ki se szegényen, se szertelen dicsekedő ruhába nem öltözött, 's kit jószívű ügyes fiatal embernek ismertek-el, nagy szíveséggel vették magok közé. Hozzájok csatlák még magokat néhány vándor muzsikuskok, kik valamelly vásárra igyekeztek, 's menyei mesterségöket földi zsoldért örömet hallatták. És így mindenek szerencsés 's vig utazást ígértek.

József egy ideig más egyebekkel, kik majd ez, majd amarról csevegtek, a' tetőzetten üldögélt. De nem sokára mély gondolatba merülvén, eszre sem vette, hogy a' többiek az ábrándozót magára hagyák. A' Dunának szép 's mindig változó, mindig új szépséggel kecsegtető partjai mintegy varázs illetéssel vivék őt által hazájába. Majd a' vanderfi *) kellemes vidékre emlékezteté ötöt valamelly csendes völgy; majd a' soproni szőlőket láttaták vele a' szőlőtőkkel beültetett dombok. Ha a' vízbe tekintett, amaz időre gondolkozott, midőn a' Fertő tavában uszni tanult; gyermeki idejére, 's korán elhunyt bátyjára emlékezett. Rózsás Zsuzsiját gondolá maga előtt állani, midőn bőrkötőjével övedzett, 's veritékes homlokkal kalapácsoló,

*) Vanderf, kis helység Sopron felett a' nyugoti hegyek oldalán.

vagy abroncsoló Józseféhez a' műhelybe jött, 's neki gesztenyét, korán érő jakabszőlőt, vagy más gyümölcsöt hozott, midőn egyik vasárnapon ártatlan gyermeki játék közben érett 's átlátszó szőlőszemet önnön bibor ajakú szájával nyujta neki. Illy gondolatok közt az őtet mindig közelebb hajtó szélnek nem egyes, hanem kettős, hármasszárny-párokat kívánt volna, és szív-örömmel tapogató börtarisznyáját, mellyet soha se hagyott-el szeme előtt.

Most megszóllamlott az ebédre hívó csengetyű. A' hajós mester terítettett az utazók számára, 's bőven megrakatá asztalukat regensburgi serrel. Jó kedvvel láttak tehát az evéshez; midőn éhőket ki elégíték, lelki és szívbeli multság után is vágyódtak. Az utazók mindenike hazája felől vagy vig történeteket beszéllett; vagy mindenik olly éneket danolt, millyent tudott, 's végre az örömjaj 's kaczagás miatt önnön szavaikat sem érthették, úgy hogy a' hajó valamelly innepélyes multsági sajkához vagy tündérladikhoz hasonlított, 's végre nem csak a' bőkezű hajósgazdát, hanem az öreg Dunát-is, melly nekik ennyi örömet szerzett, ismételt éljen kiáltásaikkal sokáig, igen sokáig éltették. —

10.

De — „Minekelőtte besetétedik, könnyen másra fordulhat a' dolog!” — így szól egy régi egyházi ének. Bár kevesen vették eleintén észre a' köz multság lármája alatt, hogy a' hajós gazda hirtelen ki-hivatott; azonban nem sokára sebes futkározás, hangos szózat, nyugtalan zugás hallatszott, 's további fürkészes után kitudatott, hogy a' szél megfordult, az ég egészen be homályosult, a' Duna hullamai tompa zajjal csapkodtak a' hajóhoz, hogy fergeteg közelit feléjük, 's — mindenek rémülésére — hogy igen közel volnának egy örvényhez, mellyet most már ki nem kerülhetnek. Rémitő aggodalom lépett már most a' vidám örvendezés helyébe. Még a' tapasztalttabbak-is, kik ezen vizi utat már többször megjártak, elhalaványodtak. Kiki gunyája után nyult, 's József-is bördőjéhez kapott. A' kormányos 's evező legények egy ideig minden erejeket elővették; de azon pillanatban midőn már magokat a' legfőbb veszedelmen túl gondolák lenni, arczukon mere-

vedtség, 's halavány haldoklási szorongatás látszott. Most az örvény megragadá a' hajó hátulját; az árbocza 's hajópóznák ingadoztak, mint a' fiatal fák sebes jégfolyam között — tompa reccsenés, azután ágyú lövéshez hasonló pattanás, végre egy irtóztató dörgés hallatszott, a' hajó középben széjjel törött, 's minden el volt! veszve. Az örvények haragosan forgaták a' vitorlát; palánkokat, ládákat, hordókat, és az embereket sűrű habjaikkal fedve ragadák a' mélységbe. Csak néhány hajós legények, 's az uszni tudó József — nem pedig a' jószívű hajós mester, 's a' vig muzikusok, — mentheték ki magokat a' partnak különféle tájékaira.

(Folytatás következik.)

ÉLETTÖRTÉNET.

Kanizsai Dorottya.

A' nemesb és szebb lelkű Asszonyok nem csak olly tettek által szereznek szép homlokukra koszorút, mellyek férjfiás bátorságot, elszánást, hős tüzet jelelnek: a' repkedő hir harsogó kürtje ollyas műveiket-is szokta terjeszteni, mellyeket ők csendes körükben tesznek a' kedves haza boldogságára, 's honos feleik javára, tiszteletére. Az asszonyi nemes lélek illyen példáját hagyá számunkra Kanizsay Dorottya, illyriai bán Kanizsay László leánya, 's két nádorispán özvegye. El vesztvén 1502-ben első férjét Vingardti gróf Geréb Péter nádort, ki Hunyadi Mátyás királynak anyai részről rokona volt, ama jeles hivatalban ezt követő Perényi Imre palatinushoz ment férjhez, ki utóbb siklói gróf, és római szent birodalmi herczeg lett, 's 1519-ben halt meg. Ezen házassággal vitte Dorottya által örökségét, Valpó várát, a' Perényiek familiájára.

Rettenetesen alkonyodott-el az 1526-ik esztendei Augustus 26-ika. Éppen szerda volt a' magyar országot százados gyásszal borító rettenetes nap. A' mohácsi térre gyűlt 300. ezer török sokaság ellen a' fiatal Lajos király csak 20 ezer magyarságot állithatott, mert az egyenetlenség, engedetlenség 's haszonkeresés előlte a' Magyarban ama nemesb lelket, melly őtet különben más nemzetek előtt kitünteté. Győzött a' Török, 's fegyverei dühének áldozatja lön a' magyar nemzet színe. Hét főpap, 28 mánás, 500

főnemesnek becses vére festé a' gyászos csatamezőt. A' meg futamodott Lajos király Zettritz Ulrik 's Trepka János cseh vitézek, 's más egyéb fegyvereseivel Csellepatak falu mellett csergedező Csellye folyócskának vágata, melly azonban a' kiáradt Duna vizétől annyira meg dagadott, hogy az átkelést minden esetre veszedelmesé tette. De a' nagy erejű ellenség elől menekedni ohajtván a' megfutamlottak, nem gondoltak a' fenyegető veszéllyel, viznek ugrattak 's Zettritz Ulrikon kívül nedves sirba dönték magokat. Látta Ulrik mint küszködött a' király végpillanatjában, látta őt alá süllyedni, de rajta nem segíthetett. — Szolimán császár Budáig vezette féktelen török csoportjait, 's végre october közepe táján elhagyván mély gyászba vetett hazánkat, 200 ezer magyar népet hurczolt rablánczon magával veszett honjába.

Nem sokára a' férje vesztét sirató Maria királyné Mohács felé küldötte Zettritz Ulrikot, és Sárffy Ferencz győri kapitányt a' királynak meghidegült tetemei felkeresésére. De hijában keresék azt a' mocsárban 's mohácsi téren; mert már akkor a' nemes lelkű 's jeles erkölcsű özvegy Kanihsay Dorottya, rövid idő mulva a' mohácsi boldogtalan ütközet után, 400 napszámost bérlett, kik által az ide 's tova heverő holt tetemeiket földbe, takaríttatta, 's ezen ajtatos tette által, mellyre más honbeliek nem is gondolkodtak, hazájának örök háláját kötelezé-le magának. Hihető ezen munkások utasíták a' királyné említett követjeit egy különösen megjelelt sirra, mellyben ezek a' megholt királyt sértetlenül, csak ajka levén kevesé megsebesítve, lelék, és Székes-Fehérvárba vivén, átadták a' papságnak, hol addig-is mig illő pompával November 11-én eltemethették, Horváth Márton rejté-el a' nagyprépostság egyik boltozatjába.

A' nemes szívű Özvegy még 1532-ben életben volt, mert akkor Perényi Péter, Gágyi Bátor György, 's mások levél által szóllíták-fel, hogy ama gyűlésre, mellyet ők Martius 19-én Bélaváratt akartak tartani, ő is követeket küldene. Áldás emlékezetére!

II. NEMZETI SZOKÁS.

A' Nádorispán és Országbiró Hitveseiknek innepies foglalatosságai a' Magyar Királyné koronázásakor.

Folytatás.

Az Anna királyné, II-dik Matyás király hitvesének koronázását előadó, noha igen csekély kiterjedésű rendszabás csak azt bizonyítja, hogy a' királyné oldala mellett asszonyi kíséret-is volt. *) De még ezek mind csak régi homályban hagyják a' nádorné 's országbirónénak a' királyné koronázása alatti innepies foglalatosságait.

3.

Világosabbak azon nyomok, mellyek ezen diszes megkülönböztetések felől későbbi iratok, 's emlékekben találhatnak. Mert noha emlittetik a' Maria királyné III-dik Ferdinand hitvesének 1638-ki Febr. 14-én történt koronázását illető rendszabásban, hogy a' királyné után annak udvari asszonyaiból kiválasztott legnemesebb asszonyok mentek, **) az említett koronázás felől készült tudósítás pedig bizonyítja, hogy a' királyné kesztyűjét és nyakékeségét udvari mesternéje vette-le, 's adta ismét reá: ***) de már a' Maria Eleonora királyné III-dik Ferdinand harmadik hitvesének 1655-ki Jun. 6-án történt koronázását illető rendszabás világosan említi azon inneplés alkalmára ki rendelt nádorné 's országbiróné foglalatosságait. ****) Ezek szavai a' rendszabásnak: „A' Császárné pedig az említett másikat segrestyébe vezettetik, követni fogják őtet a' nádor asszony, 's egyik a' magnás urak hitveseik közül, az országbiró ur házastársa helyett azon asszonyság, kit a' császárné

*) Találkozik ezen rendszabás Hevenesi kéziratjaiban XI. köt. 128. l. kiadta Kovachich Márt. az említett munkában 66—67. l.

**) L. Hevenesi kéziratit IX. k. 132. Kovachich említett kiadásában 93—69. l.

***) Hevenesi kézirati IX. k. 135. l. és Solenn. Inaug. 96—59. l.

****) Hasonévú kéziratok másolatjából közlé Kovachich Solenn. Inaug. 102—107. l.

fog ki nevezni.“ Alább ismét: „Azután közvetlenül a' felséges császárné előre fog menni, oldala mellett lesz két püspök. A' felséges császárnét a' nádor asszony, 's az, kit ő Felsége nevez ki mellé, fogják vezetni azon udvari asszonyokhoz, kik ő Felségét az udvartól el kísérték, 's a' segrestyében ugyan azon udvari asszonysereglet némelly nemes asszonyságaival ő Felségét felöltöztetik.“ — Majd ismét: A' nádor asszony, és az, ki, mint feljebb mondatott, ő Felsége által ki fog neveztetni, a' császárnét kísérni fogják, olly módon, hogy a' nádorgrófné középben menjen, jobb felén Schofftenbergh grófné, balján azon magyar grófné, kit ő Felsége kinevezend. A' fő komorna asszony pedig ő Felsége ruhájának uszó alját fogja vinni.

(Folytatás következik.)

III. JELESMONDÁS.

Asszony érdeme.

Sok virág nyilik az életnek diszére, melyet a' természet áldó keze ápol; sok virít ön kertünkben-is, melyet kedves szorgalommal nevelnünk, gyenge bimbóit őrizve védenünk, és a' szépet a' jóval 's haszonnal egyeltnünk kell. Ezen szelid 's nemes tehetség csak azon Nemnek adatott, melyre az Alkotó minden Szépét bőven halmozá, mellynek tiszta kebelében a' szeretet örök tüze ég, és jótévő sugarival világítja 's kedvelteti földi pályánkat. Mindehettől tisztelve és ohajtva áll az asszony háza körében, 's a' merre tekint, kedv, öröm és szerencse tenyész; ő lelke az Egésznek, édes malasztja az övéinek, és anyja a' jövő nemzetnek.

S — Auróra I-ső eszt. 3. l.

IV. KÖLTÉSZET.

Fördő leány.

Szép nap ragyog, derült az ég,	Szép Jelka is gyepen piheg,
Felhőtlen a' kék messzeség	Harmatképét mi védje-meg?
Fűvet fonnyaszt a' dél, —	Nincs zöld lugos sehol, —
A' nap pontján már áthaladt,	'S így égve hős tóhoz megyen
'S nincsen semerre, melly alatt	Hogy majd új életet vegyen
Ujítja lenge szél.	Szelid hullámiból.

A' tó szélén megáll megint
 És szorgosan körül tekint,
 Nem lát-e senki rá?
 'S bokorba rejtve köntösét
 Hős vízbe rejti hótestét,
 Ajkát hab csókdolá.
 A' szöke haj feje körül
 Selyem szövetkint elterül
 A' sima víz színén, —
 Ijedve futnak a' halak
 Szét, — tőrbe hogy ne jussanak,
 A' jónak sem hívén!
 De fázva, hab között a' Szép
 Didergve most már partra lép,
 Öltözni ujra, — 's áh!
 Ruhája nincs bokor megett,
 Mig hab között hüselgetett —
 Egy ifjú ellopá.

'S eszmél a' lány—most mit tegyen,
 Köntöst magára hol vegyen?
 Keserves állapot!
 Anyjához így mikor mehet?
 Haj csak, ha majd már bércz megett,
 Látandja a' napot!

Egy pásztorlány terel felé,
 Juhnyáját mint ki kémlelé,
 'S reménye éledez, —
 Elküldi őt majd köntösért
 Mig nyája hős viz cseppekért
 Tó partján széledez.
 A' pásztorlány el is szaladt
 Ruháért e' kötés alatt,
 Hogy Jelka őrzene
 A' nyáj't addig, - 's ez új foszlányt,
 Mit most vart, és ünnepre szánt,
 Magára öltene. —
 'S ment. — Jelka a' tóparton ül,
 'S körültekint a' nyáj közül
 Jó már a' lány talám, —
 'S kedvtelve mind csak nézdeli,
 Viz tükriben mint tördeli
 Képét meg a' hullám.

'S elhagyja a' nyáj hős tavát,
 Nem értve a' leány szavát,
 'S szomját eloltva már, —
 Szép Jelka sir, szép Jelka fut,
 Járatlanul teker az ut —
 'S nem messze a' határ.

(Folytatás következik.)

V. VILÁGI TELEGRAF.

Planey-ban (Aube megye) kevés idő előtt nevezetes menyekző tartatott. A' menyasszony 84, a' vőlegény 86 esztendő volt. Mindketten már az előtt két házasságban vettek részt, és így ezen menyekzőn jelen voltak előbbi egybe kötésök gyümölcsei közül: 52 gyermek és unoka, 43 unokafiú és leány, t. i. a' férjfi és asszony testvérek gyermekeik.

Párisi hírek szerint már asszonyok-is részt kezdenek venni a' párviadalban. Pau-ban t. i. a' mult hetekben két asszony bajvívásra kelt, egyik harczkarddal (Fechtdegen) másik könnyű karddal fegyverkezék, 's nyilvános utszán vagdalkoztak. A' fegyvercsörgésre ösztetődült sokaság azonban a' két bajnoknét szétválasztá.

Kérdő rejtvény.

1) Mellyik magyar várban nincs soha-is öröm? 2) Ki vet mindig, de soha sem arat, még-is abból él, a' mit vet?

Előbbi Rejtvény: Világ.

Szerkezi Róthkrepf Gábor, halpiarcz 86 szám.

Nyomt. Trattner-Károlyi.